

Den beste løsningen samlet sett, innebærer at alle både må gi og ta.
Da blir ingen helt fornøyd

Hvis alle er litt misfornøyd, er det et godt tegn

De fleste av oss er selvsagt stolte av at Norge gang på gang blir rangert blant verdens aller beste land å leve i – men vi undrer oss også. Snakker vi om det Norge vi kjenner? Med falleferdige skolebygninger og utdaterte skolebøker? Med pasienter i sykehuskorridorene, uverdige eldreomsorg, struvt kommuneøkonomi og bedrifter som flagger ut? Med utbrente leger og lærere og høyt sykefravær?

Enda mer overraskende er det kanskje at Norden nå klatrer helt til topps på listen over de mest konkurransedyktige og produktive land i verden. Da *The global competitiveness report* ble lagt frem på World Economic Forum 29. september i år, var alle de fem nordiske landene inne blant de ti beste (Norge var riktignok nummer ni) av de 117 landene som ble rangert (1). Sjøføkonom Augusto Lopez-Carlos i World Economic Forum ble spurt om hva han trodde var årsaken til dette og svarte at han trodde det var «en kombinasjon av mange faktorer som samlet sett skaper svært gunstige forhold for næringslivet». Dette er nye toner. Tidligere har det – ikke minst fra økonomer – vært hevdet at våre dyre velferdsordninger kan være gode å ha for enkeltindivider, men at de gjør det vanskelig for bedrifter å bli lønnsomme.

Hva kan årsaken være til at den nordiske samfunnsmodellen nå kåres som vinner internasjonalt? Grete Faremo, tidligere AP-statsråd og nå direktør i Microsoft, skrev i *Aftenposten* at de nordiske landene vinner i den globale konkurransen fordi de er sterke velferdsstater, har stor likhet og at troverdige og forutsigbare offentlige tjenester sammen med sterk tillit mellom folk virker positivt på hvordan et samfunn fungerer (2). Kalle Moene, professor ved Økonomisk institutt ved Universitetet i Oslo, kommenterte i *Dagens Næringsliv* at det typiske ved den nordiske modellen ikke er en bestemt politikk, men en rekke politiske og institusjonelle ordninger som passer sammen og gjensidig forsterker hverandre. Han påpekte også at de nordiske landene har klart å kombinere små inntektsforskjeller og sjenerøse velferdsordninger med god makroøkonomisk utvikling (3). På mange måter sier de det samme: At det som har gjort oss til vinnere, er at vi ikke har gjort noen til tapere. Befolkningen har nokså like rettigheter og lik levestandard, og det er stor grad av balanse mellom offentlig og privat sektor og mellom ulike institusjoner i samfunnet.

Hvordan har vi oppnådd dette? Det er neppe bare gjennom vedtak, lover og regler. En måte å se det på, er at vi har et samfunn hvor beslutningsprosesser inkluderer store deler av befolkningen. Vi har et samfunnssystem som tillater mange å komme til orde og bli hørt. Dermed blir det nødvendigvis langsomme prosesser, få store

omveltninger, ingen oppnår altfor store privilegier og ingen får viljen sin fullt ut. Det er ikke så effektivt på kort sikt, og det finnes mange raskere måter å treffe beslutninger på i et samfunn. Men over tid gir det tydeligvis god uttelling både i form av livskvalitet og økonomisk vekst.

Sagt på en annen måte: Sannsynligvis er det ikke spesielle institusjoner og ordninger, men det at vi forhandler om det meste, som gjør Norge til et godt land å bo i. Her ligger kanskje også noe av årsaken til at vi kan ha problemer med å få topplasseringene på verdensrankingen til å stemme med det bildet vi får av Norge f.eks. i massemediene. For det ligger i sakens natur at en forhandlingsløsning ikke er den løsningen man aller helst vil ha. Derfor blir ingen helt fornøyd, og alle har noe å klage på.

Denne høsten har vært preget av vanskelige forhandlinger både ute og hjemme: WTO-forhandlinger, regjeringsforhandlinger – og lønnsforhandlinger for leger. Det er sterke interessenmotsetninger, klare meningsforskjeller og liten tillit mellom partene. Det er forståelig at man ønsker å markere hva man mener er rett og hvor grensen går. Det kan virke fristende å forsøke å påføre motparten et sviende nederlag. Men forhandlinger er ikke krig. Det er det motsatte. Hvis noen vinner og andre taper i forhandlinger, er det ikke et godt tegn. Det har de fleste erfart som har kranglet med foreldre, barn, søsken eller en partner. Det betyr ikke at man skal være mild og ettergivende – tvert imot. Gode forhandlingsløsninger krever både at man er tydelig og at man viser hverandre tillit og respekt. Og det krever at man er redelig og ikke forsøker å lure noen. Hvis man vinner i forhandlinger i dag, taper man sannsynligvis på sikt.

Når alle – fra bedriftsledere, leger og lærere til pasienter, studenter og minstepensjonister – har en god del å utsette på det norske samfunnet, kan vi se på det som et sunnhetstegn. Hvis alle er litt misfornøyd, tyder det på at ingen har fått viljen sin helt. Det kan være en god indikator på at en forhandlingsløsning er omtrent så god som den kan bli.

Charlotte Haug
redaktør

Litteratur

1. Global competitiveness report 2005–2006. www.weforum.org/site/homepublic.nsf/Content/Global+Competitiveness+Programme%5CGlobal+Competitiveness+Report (9.10.2005).
2. Faremo G. Velferdsstat med konkurransekraft. *Aftenposten* 7.10.2005: 7.
3. Moene K. Modell på moten. *Dagens Næringsliv* 8.10.2005: 3.